

Hyksos

Omstreeks 2052 v.C. kwam het op dat ogenblik nog onbelangrijke Thebe in opstand tegen de gouvornoren van Heracleopolis, die in het noordoostelijke deel van Boven-Egypte de scepter zwaaiden. Deze vorsten van het Midden-Rijk waren de opvolgers van de farao's uit het Oude Rijk. Mentehotep II verenigde weerom geheel Egypte onder zijn heerschappij. Tijdens de 12e dynastie van Memphis (1991-1792 v.C.) werd de orde in het binnenland gehandhaafd en het verenigde rijk ging een nieuw bloeitijdperk tegemoet. Sesostris III (1878-1841 v.C.) zette het werk van zijn voorgangers voort en voltooide de verovering van het primitieve Beneden-Nubië, dat echter rijke goudmijnen bezat. Hij beveiligde tevens de handelsweg naar de Rode Zee dank zij een reeks vestingen, waardoor hij ook de weg naar Sinaï en Poent aan de kust van Somalieland vastlegde. Welk een verschil met het Oude Rijk, dat zich in zuidelijke richting tot het zenden van enkele straf- of handelsexpedities had beperkt! Daarbij liet de 12e dynastie het niet: ze bouwde een muur over de landengte van Suez om zich tegen de invallers te beschermen. Daarnaast breidde ze haar handelsbetrekkingen tot

Kreta, Fenicië en Babylonië uit. Alhoewel slechts één tocht van Sesostris naar Palestina vaststaat, toch gold hij als een wereldveroveraar en wordt zijn regering als een glanspunt in de Egyptische geschiedenis aangezien. Koning Amenemhet III verzekerde de watervoorziening van het Nijldal tijdens de droge jaren, dank zij waterwerken bij het Meer van Fajoem (het Moerismeer). In de buurt van dit meer richtten de vorsten van deze dynastie hun piramiden op. De oude Grieken noemden Fajoem "Krokodilopolis" of de Krokodillenstad. Fajoem kreeg deze naam, omdat de watergod Soecho, voorzien van een krokodillekop, deze waterrijke streek beschermde. In een vijver nabij de offertempel vereerde men heilige krokodillen. Priesters bewaakten het heiligdom en zorgden ervoor, dat het volk zijn offerplichten nakwam. Stierf een krokodil, dan werd het roofdier de grootste eer bewezen: net als een koning werd het gebalsemd, gemummificeerd en met goddelijke eer ten grave gedragen. Lang na zijn dood bracht het volk dan nog offers. Bij Assoeit en meer zuidelijk bij Kom Ombo, voornamelijk in de graven van Monfaloet, vindt men nu nog de rode-zandsteenkapellen met krokodillennummies terug...

De bouwwerken uit het Midden-

Rijk werden door de Grieken als wonderlijke scheppingen beschouwd. Het beroemdste gebouw is het zogenaamde Labyrint: de dodentempel van Amenemhet III, die om zijn uitgestrektheid met een doolhof of labyrint werd vergeleken. Herodotus (484-±425 v.C.), die het zelf bewonderde, beschrijft het als volgt: "Het overtreft in betekenis en grootte zelfs de piramiden. Het is in feite onbeschrijflijk. Het omvat 12 overdekte tuinen; er liggen 1500 vertrekken boven en 1500 onder de grond. De ondergrondse mocht ik van de priesters niet betreden, omdat daar de mummies van de heilige krokodillen worden bewaard. Maar wat de Egyptenaren hier bouwden, is een grenzeloos wonder. Grote zalen en zuilenhallen zijn met bonte schilderijen versierd en aan de wanden zijn beelden ingemetseld. Het geheel wordt door een grote ringmuur ingesloten. Waar het labyrint ophoudt, sluit een grote piramide erop aan. Een wonder is het door mensenhanden gegraven Moerismeer met een omvang van 3600 stadiën (=oudgriekse lengtemaat van 125 schreden of 182 meter) en een diepte van 50 vadem (= afstand tussen de toppen van de middelvingers bij zijwaarts gestrekte armen; van 1,60 meter tot 1,90 meter). In het water staan twee piramiden. Het is geen bronwater: door een kanaal loopt het Nijlwater er 6 maanden in en vloeit dan weer 6 maanden terug. Wat de Egyptenaren hebben gebouwd, is veel groter dan alle Griekse heiligdommen samen."

De beeldende kunst stond eveneens op een zeer hoog peil. Zulks blijkt uit de 23 worstelgrepen, op een grafmuurschildering voorge-

steld. Tegen het einde van de 12e en tijdens de 13e en de 14e dynastie (1778 - ±1610 v.C.) heerste er weer onrust. Het Rijk bleek niet bestand tegen de inval van de Hyksos, dat zijn "de heersers der vreemde landen". Zulks gebeurde omstreeks 1670 v.C. Waarschijnlijk was deze invasie een uitloper van de volksverhuizingen, die tussen 2000 en 1500 in het Nabije Oosten door de Germanen werden veroorzaakt. Deze Hyksos bestonden uit een mengsel van verschillende volkeren, onder wie ook Choerrieten (volgens de Bijbel de oudste bevolking van Zuid-Palestina) en Semieten. In het voetspoor der Hyksos trokken immers Israëlieten, de afstammelingen van aartsvader Abraham, onder leiding van Jozef, de delta binnen. De verovering van Egypte schijnt voor de Hyksos niet moeilijk geweest te zijn. Zij beschikten over "moderne" wapens, onder meer

het paard en de strijdwagen, die door de Egyptenaren nog niet werden gebruikt. Gedurende een eeuw heersten de Hyksos in de oostelijke delta als Egyptische vorsten. Zij namen blijkbaar de inheemse beschaving over, al leidden zij, volgens latere Egyptische berichten, aanvankelijk een barbaars leven. Toch pasten zij zich zeer snel aan de superieure cultuur van het veroverde land aan. Anderzijds leerden zij de Egyptenaren een betere wapentechniek kennen. In de tijd van de "kleine Hyksos" van de 16e dynastie, was Boven-Egypte weer in de macht van inheemse gouvornen. De farao's van de 17e dynastie van Thebe voelden zich krachtig genoeg om het vreemde juk af te schudden, en de bevrijdingsoorlog tegen de beide Hyksosdynastieën te voeren. Weldra zouden Egyptische vorsten de grote traditie van de Nijldelta weer doen schitteren.

Omstreeks 2000 vóór Christus namen de vorsten van Thebe de leiding in Egypte over. Tijdens de 12e dynastie breidde hun macht zich buiten de Nijldelta uit en werd Sesostrijs als een wereldveroveraar aanzien. Amenemhet III verzekerde niet alleen de vruchtbaarheid van het land, maar bouwde tevens bij het Moerisme één van de merkwaardigste gebouwen uit de oudheid. Herodotus roemde het Labyrint inderdaad als een bouwwerk, dat alle Griekse heiligdommen in pracht overtrof. Tijdens de 13e en de 14e dynastie werd het land echter door de Hyksos, de vreemde heersers, overweldigd.

de rijkdom van Egypte lokte veel woestijnnomaden aan

